

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
מרת רודה שניצר ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת כריתות כ"ז-מעילה ו'

בס"ד, כ"ג ניסן תשע"ב

גליון מס' 673

השבוע בגליון

- ◆ חובת בני הזוג לכבד זה את זה
- ◆ החלפת קרבנות העשיר והדל
- ◆ לבישת כפפות בעת קיום מצוות

- ◆ הקדמה למסכת מעילה
- ◆ מקווה בעזרת הנשים של בית הכנסת
- ◆ בית הכנסת כבית המקדש

דבר העורך

סיפור מהג'ונגל

המכתב הבא נכתב על ידי יהודי יקר עד למאד, אשר בשנים האחרונות זכה להתמסר לאורה של תורה, ובאחד הימים, לאחר שזכה לסיים מסכת במסגרת הדף היומי, הוא העלה על הכתב את רגשותיו הגואים, בצורת סיפור מעניין.

★ ★ ★

הוא מתח את איבריו הלאים והביט סביבו. שנת הלילה הרוחשת בינות לאלפי היצורים המעופפים בגדלים שונים שסובבו את אוהל המשלחת, לא היתה מן הטובות שחווה בימי חייו, אך האווירה היתה פסטורלית. מדהימה.

שמש אדומה בצבעה מעבר לרכס הרי הגעש הכבויים בגבול טנזניה קניה, ויצרה משחק של אור וצל על אדמת הסלעים הנדירה אשר הצמיחה סוגים שונים של צמחיה עשירה.

כאן, בלבה של אפריקה, בחברת מספר לבנים משוגעים לדבר, הוא זכה לחוות את הטבע במלא עוצמתו. מבוקר עד ליל הם מוללו בידיהם צמחים שונים ומשונים בסוונת הדשאים, המבורכת בעשבי מרפא מזנים רבים, במטרה להשלים מחקר רחב היקף על סוג מסויים של צמחי מרפא.

למרגלותיו של הר געש קטן, הם הקימו את בכתתם הדלה, ובסתר ליבו הודה, כי לו היה יודע מראש באילו קשיים יתקלו במקום זה, ספק אם היה גורר את עצמו להרפתקאה זו. התנאים לא היו קלים. מזג האוויר היתל בהם ללא הרף, יתושים טורדניים טשטשו את חוש שמיעתו זה מכבר, והילידים המקומיים, שלא זכו לסייע בשכר לחברי המשלחת, תרמו את שלהם, בהערמת קשיים שונים ומשונים, החל מפיוזור אבקה בעלת ריח מצחין באיזור הצמחים, וכלה בהטיית זרם השופכין של הכפר, ליד מקום שנתם של הפולשים.

חבריו עדיין לא התעוררו. הוא הרים את מכסה האוהל, שפת מי נחל צוננים לתוך פינג'ן והצית את בזודים יבשים שליקט סביבות האוהל. כשכוס קפה מהיבל בידיו, יצא מיועדנו את האוהל לעבר סלע רחב, עליו אהב לשבת ולהשקיף על המרחבים.

כעבור זמן מה הוא שב אל האהל ולחידתו שמע קולות לוחשים בתוכו בשפה המקומית. הוא לא נמנה על סוג האנשים הששים אלי קרב, ולפיכך רוחו לו בעת שנוכח כי הילידים שפלטו אל הבקתה אינם נושאים עליהם כלי זין כל שהם, אלא הם

דף כח/א האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו
חובת בני הזוג לכבד זה את זה

נידון מעניין ביותר התפתח בין הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל, הלא הוא החיד"א, לבין בנו, ושניהם הביאו ראיה לדבריהם מן הגמרא.

חכמינו זכרונם לברכה הפליגו במעלתם של בני הזוג הנוהגים כבוד זה בזה. אמרו חכמים (יבמות סב/ב), "האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו עליו הכתוב אומר, וידעת כי שלום אהלך", כמו כן אמרו (בבא מציעא נט/א), "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו". הרמב"ם כותב (הלכות אישות פרק ט"ו הלכה י"ט): "וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו".

גם האשה חייבת בכבוד בעלה (רמב"ם שם הלכה כ), ומקור הדברים בגמרא זו העוסקת בחובת הבן לכבד את הוריו ולקיים את מצוות כיבוד אב ואם. והיה אם אביו ואמו מצווים עליו לכבדם כאחת, ואין באפשרותו למלא את מבוקשם בו זמנית, אזי, אומרת הגמרא, על הבן להעדיף את כבוד אביו על כבוד אמו: "אבל אמרו חכמים, האב קודם לאם בכל מקום, מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו".

מכאן, שקיימת תוספת מסוימת בחובת האשה לכבד את בעלה, על פני חובתו של הבעל לכבד את אשתו, ולפיכך, כאשר הבן ניצב בפני פרשת דרכים, יכבד את אביו, שהוא ואמו חייבים בכבודו.

עדיין איננו יודעים, אם חובת האשה לכבד את בעלה מן התורה או מדברי חכמים. בספר "ארעא דרבנן" (אות כ' סימן של"ג) הסתפק בדבר והכריע, כי חיוב זה הוא מן התורה, וכן דעת אחרונים רבים (בערעא דארעא שם"ה אות נ"ט, עמודי הארזים ליראים מ' נו אות א', וראה שדי חמד כללים מע' כ כלל ע"ד).

הכי כן, התפלא בנו של החיד"א, הרי לשון הגמרא מורה במפורש כי חובת האשה לכבד את בעלה היא מתקנת חכמים; כלום לא אמרה הגמרא "אבל אמרו חכמים"? הרי לנו שחכמים הם אשר ציוו את האשה לכבד את בעלה ואין זו חובה מן התורה (וכ"כ בערך השלחן למהר"י טייב סימן תע"ב אות א'). משכך, הוא הסיק, כי הגמרא נשמטה מעיניו של בעל "ארעא דרבנן".

אביו השיב לו, כי אדרבה, אם כדבריו, שחובת האשה לכבד את בעלה היא מדברי חכמים בלבד, בלתי אפשרי להבין את הגמרא, שכן, הבן עומד בפני התלבטות את מי מהוריו לכבד, ומן התורה הוא אינו רשאי לעשות דבר, משום שעשיית רצון אחד מהם פוגעת בכבוד זולתו. לא יתכן, איפוא, שחכמים יורו לבן לכבד את אביו ובכך לפגוע בחובתו לכבד את אמו. אם חכמים הורו כן, בוודאי הרי זה משום שחובת האשה לכבד את בעלה היא מן התורה, ולפיכך על הבן לכבד את אביו על פני אמו.

[אגב, מעניין עד למאד לצטט חלק מן המשפטים שהחיד"א כתב לבנו: "שמענה ואתה דע לך, לא זו הדרך להחליט הדברים, ואשרי אדם מפחד תמיד בדברי תורה. והדברים קל וחומר כי תקרב אל עיר וקדיש אל תאמין בעצמך הפוך בה והפוך בה. הלא ידעת הא דאמרי במערבא לעולם יראה אדם בעל שמועה כנגדו. ובשגם הן האדם קרא ושנה וילן בעמק ופשיטא ליה, בכל זאת אם פקח הוא לא יגזור אומר דאשתמיטתיה וכיוצא רק כה ידבר דרך אפשר מבא העיר והוא הצעיר."] למען האמת, אומרים הפוסקים, שתי הראיות אינן מוצקות. הלשון "אמרו חכמים", כותב האדמו"ר מצאנז זצ"ל, בעל "דברי יציב" (שו"ת או"ח סימן ה') אינה מורה בהכרח על תקנה מדרבנן, ופעמים שחכמים אומרים את שכתוב בתורה. ואילו ראיית החיד"א, שחובת כיבוד הבעל מן התורה, שאם לא כן חכמים לא היו מתערבים ומורים לבן להעדיף את אביו, אינה ראייה מוכרחת, כך מבאר החיד"א בעצמו, אלא היא תלויה במחלוקת הנוגעת במישרין לנידונינו, כלהלן.

צעילוי נשמת

מרת פראדל גיטל גומבו ע"ה
 ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ה בניסן תשס"א

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו - ארה"ב

צעילוי נשמת

הר"ד זרח פלוק ז"ל
 ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ח בניסן תשי"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנו ידידו הר"ר אברהם פלוק ומשפ' שיחיו - ת"א

מה דינו של בן אשר שני הוריו מבקשים ממנו לכבדם בזמנית, כמקרה המתואר בגמרא, אלא שההורים גרושים, וממילא אין חובה על האם לכבד את האב. מה יעשה הבן (עיין קידושין לא/א). יש אומרים, כי לא ינוע ולא יזוע, ואין לו להעדיף אחד מהם על פני זולתו (רבינו ירוחם תולדות אדם וחווה נ"א חלק ד', הובא ב"בית יוסף" י"ד סימן ר"מ ויש"ש קדושין פ"א סימן ס"ב), ויש חולקים ("שולחן ערוך" שם), כי הוא רשאי להעדיף את מי מהם שלבו חפץ. מעתה, לדעת הסוברים כי הוא רשאי להעדיף את אחד מהם, אין בכך כל פגיעה ובזיון בהורה השני. נמצא, שניתן לפרש גם בגמרא שחכמים הורו לבן כי יעדיף את אביו, מחמת תקנה דרבנן שעל האשה לכבד את בעלה. אך ורק אם הבן אינו רשאי להעדיף את כבוד אחד מהם ואם עושה כן הוא מזלזל בכבודו של ההורה השני, תקפה הראייה הנזכרת, שחכמים לא היו מורים לבן לחרוג מן האופן שבו ראוי לו לנהוג מדין תורה [בבית מדרשו העירו, שי"ל שגם לדעה זו, אחרי שתקנו חכמים וחיבו את האשה בכבוד בעלה, ממילא אין זלזול באמו כאשר הבן מקדים את כבוד אביו, ואין זו תקנה לעקור דברי תורה].

דף כח/א מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא

החלפת קרבנות העשיר והדל

מספר פעמים עוסקת המסכת בקרבנות של עשירים ובקרבנות של דלים, שכל אחד מהם מביא קרבן כפי אשר תשיג ידו. בגמרא מבואר, כי מצורע עשיר אשר החליט להסתפק בקרבן עני ולהביא עוף חלף בהמה, אינו יוצא ידי חובה, "עשיר שהביא קרבן עני לא יצא". ומה בדבר מצורע עני אשר התאמץ לכבד את קונו והביא קרבן של עשיר. גם על כך דנה הגמרא והיא אומרת, כי "מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא". הר"ש בנגעים (ד-יב) אף כותב, שתבוא עליו ברכה. וכי יתכן אחרת? והנה, הפותח את ספר "החינוך" במצווה קכ"ג, מוצא עצמו נבוך בעליל. "החינוך" מפרט במצווה זו את דיני קרבן עולה ויורד הבא על טומאת מקדש וקדשיו [חסא כניסה או שהייה בטומאה בבית המקדש, ונקרא קרבן עולה ויורד, על שם שסוג הקרבן תלוי במצבו הכלכלי של החוטא] וכותב: "...ואינו נפטר בעוף או בקמח אלא אם כן הוא עני. ואם הוא עני והביא כשבה או שעירה לא יצא ידי חובתו, והטעם לפי שאחר שריחם הא-ל-ל ברוך הוא עליו ופטרו בכך אינו בדין שידחוק עצמו להביא ביותר ממה שתשיג ידו. ובזה יקנה כל מבין עצה לבלתי עשות הוצאות ביותר מן הראוי לו לפי ממונו, למען כי בו סבה לגזול את הבריות כשמבקש לימודו ואינו מוצא". טעמו של "החינוך" מובן היטב, אך הוא סותר במפורש את האמור בגמרא, שעני המביא קרבן עשיר יצא ידי חובה.

אחרונים רבים עוסקים בשאלה זו וחלק מהם כתבו, כי מקור היה לו לחלק בין מצורע עני לבין יהודי עני אשר נכנס בטומאה לבית המקדש. "חתם סופר" (שבת קל"ה) עומד על ההבדל ביניהם. כאשר יהודי חוטא, הוא נתבע להביא קרבן. סוג הקרבן בו הוא מתחייב תלוי במצבו הכלכלי. לאחר שנקבע כי חטאו של העני מתכפר על ידי עוף, משהביא קרבן אחר, אין זה הקרבן הראוי לו, שכבר נקבעה לו כפרתו בעוף. כל זאת בקרבן עולה ויורד, אשר בו עוסק "החינוך", הבא על חטא טומאת מקדש וקדשיו. ברם, קרבן המצורע אינו בא על חטא, ואינו בא לכפרה, שהרי המצורע לא חטא בצרעתו, כמובא בגמרא (כז/א). מעתה, סוג הקרבן לא היה צריך להקבע לפי מצבו של המצורע, שאינו מביאו לכפרה על מעשיו, אין זה קרבן 'אישי', אלא מצב של צרעת מחייב קרבן. בכל זאת, התורה חסה על העני והתירה לו להביא עוף. ברם, אם ירצה זה להביא את הקרבן הראוי למצורע, "תבוא עליו ברכה מן השמים". [ראוי לציין, כי דברי האחרונים הם ביישוב דעת "החינוך", אך לדעת הרמב"ם, הלכות שגגות סוף פרק י', אין חילוק בדבר. ועיין בהערות על "מנחת חינוך" שם הערה ו' בשם הגרי"פ פערלאר זצ"ל].

דף כח/ב הוה כריך שיראי על ידיה והוה עביד עבודה

לבישת כפפות בעת קיום מצוות

האם שוחט רשאי ללבוש כפפות על ידי, כדי למנוע את טינופן מן ההתעסקות במלאכת השחיטה, ומן הדם הניתז מן הבהמה? נפתח בגמרא.

בגמרא מובא, כי "ד' צווחות צווחה עזרה... הוציאו מיכן בני עלי חפני ופנחס... והוציאו יששכר איש כפר ברקאי, שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים. מאי הוי עביד? הוה כריך שיראי על ידיה והוה עביד עבודה". יששכר איש כפר ברקאי לבש כפפות בעת עבודתו בבית המקדש, ובכך חטא בכפליים. א. הכפפות מהוות חציצה בין הכהן לבין עבודת הקודש אשר בה הוא עוסק (רש"י פסחים נז/ב ד"ה "כריך ידיה בשיראי"). ב. בזיון לנהוג כך בעבודת המקדש (רש"י שם, ומובא בגליון כאן). אחר שנוכחנו כי השימוש בכפפות מביע זלזול ובזיון במלאכה אשר בה עוסק חובש הכפפות, כותב בעל "פתחי תשובה" (י"ד סימן רע"א ס"ק י"ט), מובן היטב פסקו של רבי משה פרובנציאלו, שסופר סת"ם הכותב ספרי תורה, אינו רשאי לחבוש כפפות על ידי, ואפילו אם יחתוך את הכפפה במקום ראשי האצבעות כדי להוכיח כי אינו קץ בדיו אשר עשוי להכתים את אצבעותיו, לא יעשה כן, מפני שאין זה כבוד לספר התורה, ואפילו כאשר הקור והצינה מרובים ("ברכי יוסף" י"ד סימן רע"א).

שחיטה עם כפפות: היו אשר ביקשו להסיק מכך, כי גם שוחט אינו רשאי לשחוט כשידיו מכוסות בכפפות, מפני ביזוי מצוות השחיטה. אך הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ("שו"ת "אגרות משה", י"ד חלק ב' סימן ט"ז) סירב להשוות בין המקרים, ולטענתו קיים חייץ ברור ומובהק ביניהם.

עצם לבישת הכפפות, מסביר בעל "אגרות משה", מהווה בזיון משום שהכפפות נועדו למנוע את הטנפות הידיים. מעתה, דם הקרבנות ובשר הקרבנות הם גוף המצווה, וחבישת כפפות כדי להמנע

מרוכזים, ראשם ורובם, סביב חפץ כל שהוא שהיה בבקתה.

לאחר שאזר אומץ והבטיח לחזור למוטב בהזדמנות הראשונה, הוא נכנס חרישית אל הבקתה, ומצא את הילידים נועצים את מבטם במחשו בןייד, שהפיץ אור קלוש באפלולית ששררה בבקתה. איש מהם לא דיבר, וברקע נשמע זמזום המאוורר הזעיר שבתוך המחשב, שהופר מפעם לפעם על ידי בעל כנפיים שחתך את האוויר.

"מה זה?", נשמע אחד מהם שואל את חברו. הוא ידע את ניבם, וכמעט התאפק לענות לו, אך החליט להסות ולראות כיצד יתגלגלו העניינים. **לאחר** לבטים ארוכים החליטו בני השבט, כי ככל הנראה הם ניצבים בפני עשית של האדם הלבן. כך הם מאירים את בתיהם הסיקו, נוכח האור החיוור שבקע מן המסך.

האמץ שבחבורה ניסה להרים את הפנס' והופתע להיווכח כי הוא כבד מאד. הוא הניח אותו בזיהרות ובדממה, והפטיר, "גזיר העץ שלנו מאיר בעוצמה רבה יותר, והוא אינו כבד כל כך. מוזר". **אחד** מחברי המשלחת הסתובב על יצועו, והילידים ביקשו להימלט על נפשם, אך למרבה התדהמה הם נתקלו במיודענו שעמד שעון על פתח הבקתה ושטה את שארית הקפה מכוסו.

"מה לא הבנתם?" הוא פנה אליהם במאור פנים. זו היתה הזדמנות פז לרכוש את אמונם, והוא לא התכוון להחמיץ אותה.

"**אולי** תאמרו לנו, מה זה הדבר המזמזם הזה?" - **בחהרגשות** רבתיה הוא הזדקף על מקומו והכריז בפאתוס "מחשבון!! אחד היצירות השימושיות ביותר בעת האחרונה. קשה לדמיין את העולם המפותח בלעדי. תזכרו היטב את השם הזה. מחשב".

המבוגר שבחבורה, והפיקח שבהם, המשיך להקשות. "אדוני, האור שהוא מפיץ קלוש כל כך, אפילו לפלות את הכינים מן הבגדים אי אפשר לאורו. הרוח שהוא מייצר חלשה כל כך, שאין בכחה להניף זבוב קטן. על מה אתה מדבר, איזו יצירה שימושית?"

הוא לא ניסה להסביר מאומה. חברי המשלחת התעוררו באחת לקול צחוקו המתגלגל וצפו מבעד קורי השינה בחבורת הילידים שהביטה בו כעל אומלל, בעוד צחוקו הולך וגובר.

האדם הינו מכונה מופלאה. **נשמה** אלוקית המורכבת בגוף.

יכולותיו של גוף האדם מוגבלות ביחס לבעלי חיים שונים בעולמנו. דג קרפיון העולה על שולחנו בשבת, אינו מתאמץ כשהוא שוחה במהירות המשותווה לזו של השחיין המהיר ביותר בעולם. הקוף נהנה מאד בשעה שהוא מנתר בין העצים, והוא אינו נאלץ להקדיש את מרבית שנות חייו לאימונים מפרכים כדי להצליח בפעלוליו. הפיל מרים בהינף חזק משקל עצום, כזה שהאיש החזק ביותר בעולם יכול לקרסו תחתיו. האם צריך להמשיך? על חוש הריח של הכלב, או על נדידת העופות? דומה שלא.

בעלי החיים, מיטיבים, איפוא, לעשות את כל הפעולות הפיזיות שהאדם עושה, והם עושים זאת בצורה טובה יותר, באמצעים זולים בהרבה, אף על פי שהם מצויידיים ביכולת שכלית עלובה.

מתור האדם מן הבהמה - אין.

מה נותר לו לאדם - המוח, כמובן. **המשכיל** אשר יישש אל החוכמה האלוקית האמיתית, אל תורתנו הקדושה, יעניק למכונה המופלאה שהופקדה בידיו את השימוש הנכון, ויפיק ממנה את התועלת הרצויה. הוא לא ישתמש בה בתור פנס ולא בתור מאוור, אלא כבן אדם!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף כז/א רבי זירא בר אדא מהדר תלמודיה כל תלתין יומין

דף ליום

מספרים, כי הגאון מוילנא זצ"ל היה חוזר מדי יום על פ"ד דפס, ומסיים את הש"ס אחת לחודש. היו אומרים שהוא לומד דף (84) ליום...
פעם סיפרו ל"חזון איש" זצ"ל כי הגר"א עסק בסוגית "ערוגה" משך זמן רב כל כך שניתן לגמור בו חצי ש"ס. נענה החזון איש בדיחותא ואמר: אף אני עסקתי בה במשך זמן כזה שהגר"א היה לומד בו חצי ש"ס, וכי כמה הוא זמן זה אצל הגר"א? שבועיים...

דף כז/א מהדר תלמודיה כל תלתין יומין

הסיום האלף

בערוב ימיו בעל ה"שאגת אריה" זצ"ל ערך סיום הש"ס. מקורבו תמהו - וכי לו פי פעם ראשונה שהוא מסיים את הש"ס?...

כשהציעו לפניו את פליאתם הסביר להם: זהו הסיום האלף של כל הש"ס עם תוספות!...

דף כח/א כבשים קודמין לעיזים בכל מקום... מלמד ששניהם שקולים

בקדשים - הכבשים קודם

במשנה מבואר, כי התורה מקדימה את הכבשים לעיזים בכל מקום, אף על פי שהם שקולים בחשיבותם בהקרבת קרבנות.

אם כן, למה הקפידה תורה להקדים תמיד כבשים לעיזים?

הגמרא (שבת עז/ב) אומרת, כי מדרך העולם שעזים הולכות לפני הכבשים - כך ברייתו של עולם, חושך ואחר כך אור, העיזים השחורות מקדימות את הכבשים הלבנות.

לפיכך, מאחר שכידוע בקדשים הלילה הולך אחר היום, התורה הקפידה להקדים כבשים לעיזים... ("שושנים לדוד", כאן).

דף כח/ב תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם

שלום לתומכי התורה

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.
'מרבבים' כותב בעל ה"ערוך לנר" (בסוף יבמות), פשוטו כמשמעו, הם מרבים שלום גם אצל אחרים, אצל תומכי התורה, כפי ששמע מן הפסוקים "ורב שלום בניך, שלום רב לאוהבי תורתך"...

לעילוי נשמת

הר"ר **נחום Natahn Stark** ז"ל

ב"ר אברהם אשר ז"ל נלב"ע כ"ו בניסן תשל"ו

תנצבה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **אבינועם אשכנזי** ז"ל

ב"ר צבי ז"ל נלב"ע כ"ב בניסן תשס"ד

תנצבה

הונצח ע"י בנו יחידו
עו"ד **צבי אשכנזי** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מיכאל ארדן** ז"ל

ב"ר משה אלתר ז"ל נלב"ע כ"ד בניסן תשל"ב

תנצבה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

ממגע עמם הרי היא בזיון למצווה, הן משום שיש לקיים את המצוות בשמחה ובאהבה, והן מפני שחבישתן מאותתת, כי אלמלא הן ספק רב אם היה עוסק במצווה זו.

ברם, כאשר נבחן את מצוות השחיטה של בהמת חולין ניווכח, כי שני סוגי בזיונות אלו אינם באים בה לידי ביטוי. שהנה, הדם הניתז מן הבהמה הנשחטת אינו חלק ממצוות השחיטה, כך למדנו, כי גם "שחיטה יבשתא", שלא יצא דם מן הבהמה, כשרה היא (חולין לג/א). סר, איפוא, החשש כי חבישת הכפפות חוצצת בין מעשה המצווה לבין מבצעה, שהרי הדם אינו מצווה. ואילו החשש השני, שחבישת הכפפות מורה על המנעותו של בעל הכפפות מקיום המצווה ללא הכפפות - אינו תקף, מפני שמצוות השחיטה אינה חובה כלל ועיקר, איש אינו מחוייב לשחוט - הרוצה לאכול, יבוא וישחוט, ואדם רשאי להמנע ממצווה זו מכל עילה שהיא.

לפיכך, מסיק רבי משה פיינשטיין, כי אמנם לכתחילה יש להחמיר בדבר, אך אם השוחט נזקק לכפפות מפני הקור וכדומה, אין לאסור זאת. [ועיי"ש שבכפפות עבות אין להתיר, דיש לחוש שלא ידע אם דרס במשווא].

מסכת מעילה - תמיד

הקדמה למסכת מעילה

מסכת מעילה, עוסקת באופנים שונים של שימוש חולין בחפצי הקדש, הלא המה חפצים ונכסים השייכים לבית המקדש. המשתמש בהם לצורכי חולין מועל בייעודם, ומכאן שמה של המסכת, מעילה. סוגים שונים של חפצי הקדש יש, ודרגות שונות להם, וממילא גם דיני המעילה משתנים לפי אופי קדושת החפץ.

'קדשי מזבח' - הוקדשו לצורך הקרבת קרבנות על גבי המזבח. **'קדשי בדק הבית'** - מיועדים לתחזוקת בית המקדש. **'קדשי מזבח'** מסווגים לשני סוגים: **'קדושת הגוף'** - הקרבנות הקרבים על גבי המזבח, ו**'קדושת דמים'** - מעות וחפצים אשר הוקדשו לצורך רכישת קרבנות. גם **'קדושת הגוף'** מסווגת לשני סוגים: **'קדשי קדשים'** - הקרבנות הקדושים ביותר, הנאכלים בעזרה בלבד, לכהנים זכרים בלבד, ו**'קדשים קלים'** - קרבנות שקדושתן פחותה, והנאכלים בכל ירושלים על ידי כל יהודי. המסכת מפרטת סוגי דרגות אלו, ועוסקת בהרחבה באופני מעילה שונים בכל אחד מהם.

בפרק הראשון לומדים על דיני מעילה בקרבנות שנפסלו משום שנהגו בהם שלא על פי הדין הראוי. לקראת סוף הפרק נסקרים דיני כל סוגי הקרבנות, והדיון בנושא זה גולש לפרק השני וגודשו עד תומו. עיקרו של הפרק השלישי מוקדש לקדשי בדק הבית, ובתחילתו מוקמו דיני מעילה בוולדות, בדם קרבנות ועוד כהנה. הפרק הרביעי עוסק בצירופי שיעורים של שתי מעילות, או של מעילה וחולין יחדיו לשיעור אכילה אחד, כדי להתחייב בקרבן על האיסור. הפרק שלאחריו דן בהלכות מעילה בקדשי בדק הבית, והפרק האחרון, פרק שישי, עוסק בדיון הייחודי לאיסור מעילה, שיש בו שליחות לדבר עבירה, שבשונה מכל איסורי התורה בהם רווח הכלל שאין שליחות לדבר עבירה הרי שבמעילה - "השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל".

לאחר מסכת מעילה נמצא בדפי הגמרא את המסכתות תמיד, מידות וקנים, אשר במשניות הן מופיעות בסדר אחר: קנים תמיד מידות. ככל הנראה, מפאת קוטנו, ובצירוף העובדה כי אין עליהם גמרא, כי אם על חלק ממסכת תמיד, הן צורפו למקשה אחת עם מסכת זו. מסכת תמיד מתארת את עבודת הקרבת התמיד בבית המקדש. מסכת מידות מפרטת את מידותיו של בית המקדש השני, ולמסכת קנים לוקטו חשבונות מורכבים של תערובות שונות של קני עופות שנועדו להקרבה והתערבו אלו באלו באלו.

דף ג/א חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח לא נהנין ולא מועלין

מקווה בעזרת הנשים של בית הכנסת

שאלה סבוכה הופנתה בשנת תרצ"ב אל רב העיירה ליובין שברוסיה, הלא הוא הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, מאת ידידו הגאון רבי שמעון טברניק זצ"ל, ששימש גם כן ברבנות בעיירת האדיאץ. בעיירתו של הרב שמעון טברניק לא היה מקווה טהרה מסיבות שונות, וכל הנסיונות לאתר מבנה הולם להקמת מקווה עלו בתוהו נוכח סירוב השלטונות. האפשרות היחידה שעמדה בפני העוסקים בנושא היתה, לבנות את המקווה בעזרת הנשים של בית הכנסת. דא עקא, שלהלכה נפסק (עיין "שולחן ערוך" אור"ח סימן קנ"ג סעיף ז', ט), כי כאשר מוכרים בית כנסת, אין להשתמש בו בשימושים שיש בהם משום אי כבוד לבית הכנסת לשעבר, ולפיכך, אין למקם בו בורסקי, בית המרחץ ועוד. אמנם, אם שבעת טובי העיר הם המבצעים את מכירת בית הכנסת במעמד אנשי העיר, מותר להשתמש בו לכל שימוש שהוא, אך במקרה זה לא היתה אפשרות לבצע מכירה באופן זה. יחווה נא הגאון את דעתו, ביקש רב העיירה, כדת מה לעשות.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל פורס את תשובתו לשני נידונים, ואנו נתמקד בנידון הנוגע לגמרא, הבנוי משני חלקים המשולבים זה בזה, דיני קרבנות והלכות בית הכנסת.

בית הכנסת כבית המקדש: מאחר שבמוקד הנידון עמדה השאלה האם קיימת אפשרות שבמקרה מסויים לא יהא צורך במכירה על ידי ז' טובי העיר ובמעמד כל אנשי העיר כדי להחליט שבית הכנסת ישמש לכל שימוש שהוא, שומה עלינו לרדת לשורש ההלכה הנזכרת, במה נשתנתה מכירת ז' טובי העיר ממכירה הנעשית שלא על ידם (עיין "ביאור הלכה" שם ד"ה "ואם מכרוהו"). ובכן, הגר"מ פיינשטיין סבור, כי חכמים דימו את ההשתמשות בבית הכנסת שהוא בית מקדש מעט, להקדש של בית

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת כריתות • דף כ"ז • יום ראשון כ"ג בניסן

הכי טוב הכי זול

שאלה מעניינת ביותר שאל רבי אלעזר את רבי יוחנן, ותגובתו של רבי יוחנן הייתה: כל כך הרבה שנים אני נמצא בבית המדרש, ומעולם לא שאלו אותי את השאלה הזו.

מהי אותה שאלה שרבי יוחנן התפעל ממנה? בתורה נאמר שקרבן מעילה צריך להיות (פרשת ויקרא, פרק א', פסוק ט"ז): "אל תמים מן הצאן בערךך פסך שקלים בשקל הקדש לאשם". ממה שנאמר "שקלים" בלשון רבים, אנו למדים שהוא צריך להיות שנה לפחות שני סלעים.

ישנה עוד הוראה של התורה לגבי כל הקרבנות (פרשת ראה, פרק י"ב, פסוק י"א): "וכל מבחר נדריכם - הקרבנות צריכים להיות מקבחים, משבחים.

כעת נציג את שאלתו של רבי אלעזר: אם ירדו המחירים ואפילו האיל המשבח והטוב ביותר איננו עולה שני שקלים - מה עושים? מצד אחד הוא מקבך ומשבח, אך מצד שני הוא לא עולה שני שקלים!?

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

המקדש, והלכה זו של ז' טובי העיר מיוסדת על שתי דיני קרבנות שבגמרא, כלהלן. הגמרא עוסקת בקרבנות המכונים "חטאות המתות", הלא הם קרבנות חטאת שאין כל אפשרות להקריבם על גבי המזבח, והלכה למשה מסיני קובעת שיש להמיתם [יש קרבנות שאינם מומתים אלא ירעה עד שיסתאב, יימכר, ודמיו לקרבן נדבה], וכגון, חטאת שמתו בעליה. קרבנות אלו, אשר היו קדושים בעבר, כעת אינם קדושים בקדושת הקדש ככל קרבן, ולפיכך, הנהנה מהם אינו נחשב כמעול בהקדש, ואינו זקוק להביא קרבן מעילה, שמן התורה אין כל איסור בדבר [והאיסור הנזכר בגמרא הוא מדרבנן. כן דעת רש"י והרמב"ם, ועיין שו"ת הרי"ד סימן י' הסובר שהוא מן התורה]. כיצד זה פרוחה הקדושה מקרבן קדוש? האחרונים מבארים כי כלל גדול למדנו מכאן - חפץ הקדש אשר הוברר כי לא ישמש לייעודו והוא לא ישמש לכל מטרה אחרת לצורך הקדש, קדושתו פוקעת הימנו! ("כסף משנה" שם, "אבן האזל" שם, "מרומי שדה" נזיר כד/ב, שו"ת "פרי יצחק" חלק ב' סימן ל"ד, שו"ת "ישועות מלכו" יו"ד סימן ע"א, שו"ת "אחיעזר" יו"ד סוס"י י"ג וסוס"י נ', "מקדש דוד" י"ט, "חזון איש" בכורות י"ח, י"ז ו"קהילות יעקב" קידושין מד, ב-ג).

אם אכן כן, נתקשה להבין דין נוסף שנתבאר בגמרא: קרבן אשר נפל בו מום, ושוב אינו ראוי להקרבה - ייפדה, יימכר וייצא לחולין וניתן לשוחטו ולאכול את בשרו, אך כל עוד הוא חי, אסור לעבוד בו ואסור לגזוז את צמריו. הלמאי? הרי הוברר כי לא ישמש לייעודו כקרבן, ומדוע קדושתו אינה פוקעת? אין זאת אלא משום, שמאחר שבשעה שהוטל בו מום עדיין נותר דינו להפדות כדי שדמיו ישמשו לצורכי הקדש, הרי שנשתיירה בו מעט קדושה, והוא אינו מתנתק מן הקדושה לחלוטין. שונה היא חטאת שמתו בעליה, שגם קדושת דמים אין בה, אין פודים אותה, היא אינה תפוסה בכבלי הקדושה.

נשוב לעזרת הנשים המדוברת. חכמים דימו את ההשתמשות בבית הכנסת לדיני הקדש, והחילו קדושת הגוף על בית הכנסת. מעתה, בית הכנסת כמוהו כקרבן. בית כנסת אשר יוברר כי מעתה ועד עולם לא ישמש שוב כבית כנסת ואף דמיו שיתקבלו ממכירתו לא ישמשו לדבר שבקדושה, קדושתו פוקעת הימנו וניתן להשתמש בו לכל דבר, כדין חטאות המתות שקדושתם פוקעת, אחר שהוברר שלא הם ולא דמיהם ישמשו לדבר שבקדושה. אולם, בית כנסת שחדלים להשתמש בו מסיבות שונות, אך יתכן שבעתיד הוא ישוב לשמש כבית כנסת, קדושתו אינו פוקעת ממנו לחלוטין, ואסור להשתמש בו לצרכים שאינם מכובדים, שמא בעתיד ישובו להשתמש בו. כדין הקדש כך דין בית הכנסת.

לכן, אומר הגר"מ, יש צורך בז' טובי העיר. כאשר הללו מוכרים בית כנסת, הרי זה על דעת כל הקהל, איש לא יערער על כך, ואין כל ספק כי המקום לא ישוב לשמש כבית כנסת לעולם. משכך, במקרה דנן, שהקמת מקווה הטהרה הוא צורך ממשי של כל בני העיירה, אין כל ספק כי המקום לא ישוב לשמש כבית כנסת, והרי זה כהסבת ייעודו על ידי ז' טובי העיר [ועיי"ש שהרחיב לבאר את הטעם שצריך מכירה דווקא ולא שינוי הדבר ללא מכירה, ואם גם בנידון דידן נזדקק שייעשה על ידי מכירה].

בס"ד
הסדרה שימאחדת את המשפחה סביב שולחן השבת!
חדש: כרך י"ב "בין אדם לחברו"

- זהירות במזמון הבירו
- שמירת גופו וממונו
- גמילות חסדים
- כיבוד אב ואם
- לשון הרע

מתחילים ללמוד בשבת אסרו חג פסח
1-700-500-151
הבנה ראשית יפה נוף

מבצע מיוחד עבור 100 המזמינים הראשונים

